

Програма факультативного курсу

**«АБЕТКА
ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО
УПРАВЛІННЯ»**

для 9-11 класів

загальноосвітніх навчальних закладів

(17 годин на рік)

Програма факультативного курсу

«АБЕТКА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ»

для 9-11 класів

загальноосвітніх навчальних закладів

(17 годин на рік)

ВИДАННЯ ЗДІЙСНЕНО ЗА СПРИЯННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ КОМПАНІЇ ДТЕК

Підготовлено Всеукраїнською благодійною організацією
«Інститут місцевого розвитку»

Київ 2017

Автори-укладачі:

Сафіуліна Кадрія Рашитівна, доцент, кандидат технічних наук,
старший консультант ВБО «Інститут місцевого розвитку»;

Погорєлова Вікторія Володимирівна, старший консультант
ВБО «Інститут місцевого розвитку»;

Левицький Дмитро Миколайович, старший консультант
ВБО «Інститут місцевого розвитку»;

Колієнко Анатолій Григорович, професор, кандидат технічних наук,
старший консультант ВБО «Інститут місцевого розвитку»;

Кузуб Анна Євгенівна консультант ВБО «Інститут місцевого розвитку»;

Касабова Інна Ашотівна, кандидат економічних наук,
консультант ВБО «Інститут місцевого розвитку»

Рецензенти:

Олійник Наталія Іванівна, доцент, доктор наук із державного управління,
професор кафедри управління національним господарством та економічної
політики Національної академії державного управління при Президентові України;

Шатохіна Валентина Дмитрівна, вчитель Тернівської
загальноосвітньої школи I-III ступенів № 7, місто Тернівка

*Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією
з економіки Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і
науки України (лист № 2.1/12-Г-100 від 04.12.2015 р.)*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасне життя вимагає від старшокласника не тільки високого рівня загальноосвітньої підготовки, а й широкого спектру загальнокультурних, загальнолюдських і життєвих компетенцій.

Довгий час розвитку житлово-комунального господарства в Україні приділялася увага «за залишковим принципом». Тому не дивно, що багато хто з мешканців нашої країни живе в давно не відремонтованих квартирах та будинках, користується морально і фізично застарілими ліфтами, балконами, які загрожують життю не тільки його господарів, а й випадкових пішоходів тощо. Тож основи житлово-комунальної грамотності як і основи споживчих знань набувають все більшого значення особливо в умовах ринкової економіки та конкуренції.

Одним із шкільних курсів, зміст якого спрямований на розвиток житлово-комунальної грамотності, формування вмінь та навичок ресурсозбереження, раціонального замовлення та споживання житлово-комунальних послуг є факультативний курс «Абетка з основ житлово-комунального управління»

Мета курсу: ознайомити учнів із основами житлово-комунальної грамотності задля забезпечення якісних і комфортних умов проживання у соціумі, формування лідерських якостей, усвідомлення важливості активної громадської позиції для вирішення проблем свого будинку, мікрорайону, міста та країни.

Основними завданнями курсу є:

- ознайомити учнів з різними варіантами надання житлово-комунальних послуг споживачеві, з правами та обов'язками споживачів та виконавців житлово-комунальних послуг;
- формувати вміння оцінювати ступінь відповідальності власників за стан житлово-комунальної власності;
- навчити виконувати елементарні розрахунки грошових коштів, потрібних для оплати за користування газом, тепловою та електричною енергією, послугами водопостачання, водовідведення та іншими житлово-комунальними послугами;
- формувати раціональне ставлення до природних і людських ресурсів, які використовуються для забезпечення якісного та комфортного проживання громадян;
- виробити навички безпечного проживання у будинку, правильного поведіння у можливих аварійних ситуаціях у квартирі та будинку;
- ознайомити з основними правилами співіснування з сусідами;
- навчити вмінням ведення розумного діалогу з сусідами і правилам розв'язання різних побутових конфліктів.

Факультативний курс «Абетка з основ житлово-комунального управління» є інтегрованим курсом, який тісно пов'язаний з курсом економічної і соціальної географії України, економіки 9-11-го класів, частково базується та використовує вже набуті знання учнів зі шкільних курсів хімії, фізики, історії, основ безпеки життєдіяльності, основ споживчих знань.

Увагу школярів цього віку завжди привертали курси, які мають яскраво виражену практичну спрямованість, допомагають їм робити перші кроки у доросле життя. Саме цим і відрізняється курс «Абетка з основ житлово-комунального управління», проблематика якого недостатньо викладена у сучасних шкільних підручниках. Самостійний курс «Абетка з основ житлово-комунального управління» стане корис-

ним і для загального розвитку учнів, і для розширення та поглиблення їхніх знань у житлово-комунальній сфері, екології, енергоефективності та ресурсозбереження, і для розвитку їх духовності, лідерських якостей, та національного менталітету.

Зміст програми складається з десяти тем і передбачає як теоретичні, так і практичні заняття. Програма розрахована загалом на 17 академічних годин (виконання її заплановане протягом I навчального семестру), але за бажання кількість годин може бути збільшеною на розсуд вчителя. З метою більш якісного засвоєння учнями навчального матеріалу можна використати різні форми та методи навчання від роботи в групах до проведення екскурсій. Корисним буде залучення фахівців із різних питань житлово-комунального господарства.

Навчально-методичний комплект факультативного курсу «Абетка з основ житлово-комунального управління» складається з програми факультативного курсу «Абетка з основ житлово-комунального управління» та посібника «Абетка житлово-комунального управління» для учнів 10-х класів.

ПРОГРАМА
ФАКУЛЬТАТИВНОГО КУРСУ
«АБЕТКА З ОСНОВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ»
(17 годин)

Кільк. годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загально-освітньої підготовки учнів
Вступ. Тема 1. Я – власник: мій будинок, моя квартира, мій двір (2 години)		
2	Історія житла: житло первісної людини, житла африканських племен та народів півночі, українська хата-мазанка тощо. Що таке житловий будинок. Якими бувають житлові будинки. Що таке квартира і житлове приміщення. Що таке багатоквартирний будинок. Види багатоквартирних житлових будинків в Україні. Мій дім – моя власність: конструктивні елементи будинку, технічне обладнання будівлі, допоміжні приміщення будинку, прибудинкова територія. Зміст технічного паспорту будинку. Практичне заняття № 1 Обстеження стану під'їзду	Учень/учениця: <i>називає:</i> види і основні якості будівельних матеріалів, які використовуються для будівництва житла; <i>порівнює та виділяє:</i> види та форми житлових будівель; <i>описує:</i> стан під'їзду та робить відповідні висновки та пропозиції; <i>складає та порівнює:</i> результати обстеження стану будинку; <i>характеризує:</i> поняття «багатоквартирний будинок», «типова архітектура»; <i>виділяє:</i> види багатоквартирних будинків в Україні; <i>визначає:</i> конструктивні елементи та технічне обладнання будинку; <i>пояснює:</i> що таке прибудинкова територія та технічний паспорт будинку
Тема 2. Хто управляє моїм будинком: власники, керуюча компанія, ОСББ (1 година)		
1	Спільна власність у багатоквартирному будинку. Основні форми власності відповідно до Конституції України. Способи управління багато квартирним будинком. Що таке ОСББ, чому треба його створювати.	Учень/учениця: <i>називає:</i> призначення багатоквартирного будинку, складові процесу управління будинком; <i>оцінює:</i> ступінь відповідальності власників за стан власності; <i>характеризує:</i> що таке ОСББ та його функції; <i>пояснює:</i> можливості мешканців, що об'єдналися в ОСББ
Тема 3. Я замовник житлово-комунальних послуг. Права і обов'язки учасників житлово-комунальних відносин (1 година)		
1	Житлово-комунальні послуги: хто їх замовляє, споживає, виконує і виробляє. Порядок визначення виконавців житлово-комунальних послуг. Права і обов'язки споживачів та виконавців житлово-комунальних послуг.	Учень/учениця: <i>називає:</i> різні варіанти надання послуг споживачеві; права і обов'язки споживачів та виконавців житлово-комунальних послуг; <i>складає:</i> перелік комунальних послуг та список їх виконавців;

	Договір про надання житлово-комунальної послуги.	<i>характеризує:</i> перелік послуг з утримання будинків, споруд та прибудинкових територій; <i>визначає:</i> замовників, споживачів, виконавців та виробників як учасників правовідносин у сфері надання житлово-комунальних послуг; <i>пояснює:</i> порядок визначення виконавців житлово-комунальних послуг відповідно до чинного законодавства України; <i>аналізує:</i> типовий договір про надання житлово-комунальної послуги
Тема 4. Я – замовник житлово-комунальних послуг: за що і скільки я плачу (3 години)		
3	Сутність та перелік житлово-комунальних послуг. Особливості тарифів на житлово-комунальні послуги: формування та встановлення тарифів, тариф як складова плати за послуги, формування тарифів, формула розрахунку тарифу. Варіанти рахунків та способи оплати за житлово-комунальні послуги, практика створення центрів обслуговування споживачів житлово-комунальних послуг. Алгоритми розрахунків сум до сплати за основні житлово-комунальні послуги. Оплата за електроенергію, газопостачання, централізоване опалення, водопостачання та водовідведення, вивезення твердих побутових відходів, утримання будинків, споруд та прибудинкової території. Хто має право на пільги в оплаті житлово-комунальних послуг. Що таке субсидії, їх розмір та умови отримання, як обліковуються субсидії при формуванні плати за житлово-комунальні послуги. Борги та їх реструктуризація. Практичне заняття № 2 Розрахунок оплати за спожиті житлово-комунальні послуги за місяць (без урахування та з урахуванням пільг і субсидій)	Учень/учениця: називає та розподіляє: комунальні послуги та «житлові» послуги; характеризує: зміст діяльності центру обслуговування споживачів житлово-комунальних послуг; користується: формулою для розрахунку тарифів; банківським платіжним терміналом; вимірює: суму заборгованості за житлово-комунальні послуги та розраховує графік їх погашення; знімає: показники з приладів обліку спожитої електроенергії, газу, води; орієнтується: в «Інтернет-магазині комунальних послуг»; пояснює: що таке субсидії, як визначається їх розмір та умови отримання; розраховує: суми для сплати використання газу, централізоване опалення, водопостачання та водовідведення, вивезення побутових відходів тощо; суми субсидій на оплату житлово-комунальних послуг; аналізує: графіки та діаграми динаміки тарифів на електроенергію для населення та підприємств

Тема 5. Я – споживач: звідки береться і куди дівається вода в моєму будинку (2 години)		
2	Чи можна назвати Землю «голубою планетою»? Водні ресурси України. Джерела прісної води. Міська система водопостачання. Міська система каналізації. Економія і раціональне використання води. Облік споживання води. Практичне заняття № 3 Оформіть свою водну сторінку	Учень/учениця: <i>називає:</i> основні джерела питної води, елементи системи водопостачання й водовідведення міста та їх відмінності; <i>складає:</i> розрахунки витрат води; <i>характеризує:</i> водозабезпеченість України та інших країн і регіонів світу; <i>визначає та усвідомлює:</i> необхідність використання різних способів економії та раціонального використання води; <i>пояснює:</i> причини зростання темпів водокористування; <i>складає:</i> алгоритм дій під час аварійної ситуації з водою в будинку; <i>анкетує та узагальнює результати:</i> опитування батьків, друзів, знайомих щодо проблем водопостачання та економії води; <i>аналізує:</i> причини зношеності водопровідних мереж України, порівнює їх з країнами Європи
Тема 6. Я – споживач: як з'являються газ, тепло і світло в моєму будинку (1 година)		
2	Енергообмін як основа життєдіяльності на Землі. Первинні та вторинні джерела енергії. Високі джерела енергії. Альтернативні та відновлювані джерела енергії. Система теплопостачання. Джерела теплової енергії. Елементи системи теплопостачання. Принципові схеми системи теплопостачання. Види енергії, що споживається у житлових будинках. Витрати енергії для підігріву води.	Учень/учениця: <i>називає та характеризує:</i> основні джерела енергії на Землі; <i>оцінює:</i> значення термомодернізації будинків для економії природного газу і тепла; <i>характеризує:</i> основні види енергії, яка споживається у житлових будинках: хімічна, електрична, тепла, визначає їх відмінності; <i>визначає:</i> основні фактори від яких залежить кількість теплоти, що надходить від опалювальних приладів у приміщення; <i>орієнтується:</i> в елементах системи енергопостачання; <i>пояснює:</i> що таке система енергозабезпечення житлового будинку, називає складові цієї системи; <i>усвідомлює:</i> неминучість втрат теплоти та енергії; називає способи їх зменшення
Тема 7. Я – споживач: як з'являється і куди дівається побутове сміття (1 година)		
1	Що таке сміття? Морфологічний склад сміття. Скільки сміття ми виробляємо і що з ним можна зробити. Хто приймає рішення, що робити зі сміттям. Куди дівається сміття, яке виробляє ваша родина та інші. Хто прибирає наше сміття. Звичка «Зменшуй. Сортуй. Застосовуй»	Учень/учениця: <i>називає:</i> різні варіанти поводження з побутовими відходами; <i>оцінює:</i> значення формування звички зменшення обсягів та сортування сміття; <i>усвідомлює:</i> необхідність раціонального збору та утилізації побутового сміття; <i>характеризує:</i> основні способи утилізації сміття – захоронення, спалювання, сортування та переробку;

		<i>виділяє:</i> відходи, які можна і треба переробляти; <i>визначає:</i> морфологічний склад сміття, розподіляє відходи на окремі групи; <i>організовує:</i> та бере активну участь у акції «Зробимо Україну чистою!»; <i>пояснює:</i> небезпеку, що пов'язана з нераціональним зберіганням відходів
Тема 8. Що треба робити, щоб менше платити за житлово-комунальні послуги та/або поліпшити комфорт проживання (1 година)		
1	Загальний підхід до проблеми зменшення комунальних платежів. Три основних правила економії енергоресурсів і води. Вимоги нормативної документації. Перелік основних енергозберігаючих заходів. Корисні поради для тих, хто хоче менше платити за електроенергію.	Учень/учениця: <i>знає:</i> і використовує три основні правила економії енергоресурсів і води; <i>характеризує:</i> основні енергозберігаючі заходи; <i>пояснює:</i> батькам і знайомим способи користування побутовими приладами, які дозволяють менше платити за електроенергію; <i>усвідомлює:</i> залежність між обсягами спожитих житлово-комунальних послуг, грошовими витратами на їх оплату та економічним ефектом від їх заощадження
Тема 9. Я – сусід. Добросусідство в будинку (1 година)		
1	Сусідські взаємини: «добрі» і «злі» сусіди. Культура добросусідства. Зовнішні ефекти. Поняття припустимого і неприпустимого впливу. Фактори взаємовідносин із сусідами. Зарубіжний досвід добросусідства. Типи сусідських стосунків. Правила співіснування з сусідами. Розумний діалог з сусідами і правила розв'язання конфліктів.	Учень/учениця: <i>розуміє:</i> поняття «культура добросусідства», «сусідська війна»; <i>підбирає:</i> приклади ситуацій допустимого і неприпустимого впливу одних сусідів на інших; <i>узагальнює:</i> фактори від яких залежать стосунки між сусідами; <i>характеризує:</i> досвід та традиції добросусідства в інших країнах; <i>користується:</i> правилами співіснування із сусідами; <i>визначає:</i> типи сусідських стосунків та їх ознаки; <i>орієнтується:</i> у чинному законодавстві яке регламентує спільні дії сусідів
Тема 10. Що я повинен знати про безпеку проживання. (1 година)		
1	Способи визначення безпеки проживання. Пожежна безпека як елемент безпеки життєдіяльності людини. Перевірка санітарно-гігієнічного стану будинку. Основні правила дотримання чистоти в будинку та на прибудинковій території. Основні параметри якості житлово-комунальних послуг.	Учень/учениця: <i>називає:</i> особливості різних видів оглядів будинків; <i>складає:</i> основні правила дотримання чистоти в будинку та на прибудинковій території; <i>орієнтується:</i> в правилах пожежної безпеки та дотримується їх; <i>пояснює:</i> що таке санітарне та технічне обслуговування, ремонт поточний і капітальний; <i>аналізує:</i> основні вимоги до приміщень будинку відповідно до санітарно-гігієнічних та будівельних норм
Узагальнення знань. Резерв часу 2 години		

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ДЖЕРЕЛА

1. Цивільний кодекс України. Ст. 382. Квартира як об'єкт власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kodeksy.com.ua/tsivil_nij_kodeks_ukraini/statja-382.htm>.
2. ДБН В.2.2-15-2005. Житлові будинки. Основні положення. Будинки і споруди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://dbn.at.ua/blog/>>.
3. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку: закон України №417-VIII від 14 трав. 2015 року // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – №29. – С. 262.
4. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №10. – С. 78.
5. Енергоефективний будинок крок за кроком. Кн. 1. Крок перший: створення ОСББ: практичний посібник / упоряд. Інститут місцевого розвитку. – К., 2010. – 52 с.
6. Енергоефективний будинок – крок за кроком. Кн. 2. Крок другий: Організація роботи ОСББ : практичний посібник / упоряд. Інститут місцевого розвитку – К., 2011. – 108 с.
7. Енергоефективний будинок – крок за кроком. Кн. 3. Крок третій: капітальний ремонт і термомодернізація будинку: практичний посібник / упоряд. Інститут місцевого розвитку. – К., 2011. – 144 с.
8. Про житлово-комунальні послуги: закон України №1875-IV від 24 черв. 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №47. – С. 514.
9. Про відходи: закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/187/98-вр>>
10. Про місцеве самоврядування в Україні: закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>>.
11. ДБН В.2.6-31:2006 Конструкции домов и сооружений. Тепловая изоляция зданий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://prosto-stroy.com/dbn-v-2-6-312006-teplovaya-izolyaciya-zdanij.html>>.
12. СНиП 2.04.05-91*Отопление, вентиляция и кондиционирование. К., 1996 140 с.
13. ДБН В.2.5-28-2006 Природне і штучне освітлення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://dbn.at.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-394>>.
14. Санитарные нормы допустимого шума в помещениях жилых и общественных зданий и на территории жилой застройки : Утверждены Главным государственным санитарным врачом СССР. Министерство здравоохранения СССР, главное санитарно-эпидемиологическое управление от 3 авг. 1984 г. №3077-84. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v7_84400-84>
15. Про затвердження Правил користування електричною енергією для населення: постанова Кабінету Міністрів України №1357 станом на 26 лип. 1999 р.. / Кабінет Міністрів України. – К., 1999. – (Нормативні директивні документи).
16. Про затвердження Правил надання населенню послуг з газопостачання: постанова Кабінету Міністрів України №2246 станом на 9 груд. 1999 р. / Кабінет Міністрів України. – К., 1999. – (Нормативні директивні документи).
17. Про затвердження Правил надання послуг з вивезення побутових відходів газопостачання: постанова Кабінету Міністрів України №1070 станом на 10 груд. 2008 р. / Кабінет Міністрів України. – К., 2008. – (Нормативні директивні документи).
18. Державні санітарні норми та правила утримання територій населених місць затверджені Наказом Міністерства охорони здоров'я України: №45 станом на 17 берез. 2011 р. – (Нормативні директивні документи).

ДЛЯ НОТАТОК

A series of horizontal dotted lines for taking notes.

ДЛЯ НОТАТОК

A series of horizontal dotted lines for taking notes.

ДЛЯ НОТАТОК

A series of horizontal dotted lines for taking notes.

ТОВ «Поліграф плюс»
03062, м. Київ, вул. Туполева, 8.
тел./факс: (044) 502-39-78 (дод.119)
е-mail: office@poligraph-plus.kiev.ua
www.poligraph-plus.kiev.ua

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
№ 5041 (серія ДК) від 26.01.2016 р.

